

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

TANJA LEHTONEN

Kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA
2021

Tekijän nimi Lehtonen Tanja	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Maaliskuu 2021
	Sivumäärä 43	Julkaisun kieli Suomi
Työn nimi Kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa		
Koulutusohjelma Sosiaalian koulutusohjelma		
Tiivistelmä <p>Vuonna 2018 Porin perusturvalla oli pilottihanke, jonka toimesta neljälle eri koululle palkattiin sosionomi perhetyöntekijäksi, pilotti oli osa Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman kehittämistyötä. Hankkeen jälkeen kolme kouluilla toimivista perhetyöntekijöistä vakinaistettiin.</p> <p>Tutkin opinnäytetyössäni koulun perhetyöntekijöiden palveluita käyttäneiden lapsien, nuoria ja perheiden kokemuksia Porin perusturvassa, sekä tarkastelen perhetyön käsitettä. Tarkastelen opinnäytetyössäni koulun perhetyötä myös lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE:n) tavoitteiden näkökulmasta ja peilaan koulun perhetyön kokemuksia LAPE:n tavoitteisiin. Lapsi- ja perhepalveluita on uudistettu Suomessa LAPE:n aikana, ja uudistusten myötä palvelujen tulisi vastata paremmin lasten ja nuorten tarpeita.</p> <p>Tein laadullisen tutkimuksen, tekemällä Kaarisillan yhtenäiskoulun, Noormarkun yhtenäiskoulun ja Ulvilan yhteiskoulun perhetyöntekijöille haastattelut, sekä teetin sähköisen kyselyn. Niiden avulla kykenin todentamaan kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa eri näkökulmista.</p> <p>Sain teettämäni kyselyyn 589 vastausta, joiden perusteella pystyin todentamaan perhetyön kokemuksia niin oppilaiden, kuin heidän vanhempiansakin näkökulmista, sekä sain hyvää faktatietoa siitä, kuinka ja miten perhetyöntekijät ovat työllään vaikuttaneet perheiden hyvinvointiin.</p> <p>Tutkimukseni tulosten perusteella pääsin toteamaan, että Porin perusturvassa toimivat koulun perhetyöntekijät ovat päässeet työllään vastaamaan hienosti Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteita, sekä Porin perusturvan varhaisen perhetyön tavoitteita</p> <p>Asiasanat koulun perhetyö, matalan kynnyksen palvelu, oikea-aikaisuus, perhetyö</p>		

Author(s) Lehtonen Tanja	Type of Publication ThesisAMK	Date March 2021
	Number of pages 43	Language of publication: Finnish
Title of publication Experience's of schools family work in Porin perusturva		
Degree program Bachelor's of social services		
<p>Abstract</p> <p>In 2018 they had experimental project in Porin perusturva, and because of that they hired four bachelor of social services to four school to be an schools family worker. That project was part of children- and family services change program's (LAPE) develop work. After the project they hired three of schools family workers to permanent works.</p> <p>In my work I study experiences what children, youth and familys who has used school family worker's services in Porin perusturva. And also I examine the concept of family work. In my work i examine school's family work also the point of view of LAPE's goal and compare it to experiences of school's family work. In Finland they have reform children and family services during LAPE and with new reform services should respond better to children and young peoples needs. I did qualitative examination, I interview family workers who work in school of Kaarisilta, school of Noormarkku and Ulvila's mixed secondary school and I did electric inquiry. With their help I was able to verify the experiences of school family work in Porin perusturva from different perspectives.</p> <p>I had 589 answers for my electronic inquiry, on the basis on which i can verify experiences of school family work about students and their guardians perspectives. And i had goodfactual information about how and how family workers have contributed to the well-being of families through their work.</p> <p>Based on the results of my research I was able to conclude that the schools family workers in Porin perusturva have managed to respond nicely with their work to LAPEs goals and goals for early family work in Porin perusturva.</p>		
<p><u>Key words</u> schools family work, family work, low threshold service, timeliness service</p>		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PERHETYÖ	6
2.1 Perhe.....	6
2.2 Perhetyön historiaa.....	7
2.3 Perhetyöntekijä.....	7
2.4 Perhetyö ammattina.....	11
3 SATULAHANKE	13
3.1 Koulun varhaisen perhetyön pilotti SATULA- hankkeen aikana	14
4 KOULUN PERHETYÖ PORIN PERUSTURVASSA	16
5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS	18
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus	18
5.2 Tutkimusmenetelmä	19
5.3 Opinnäytetyön toteutus	20
5.4 Kyselylomakkeen esittely	21
6 TUTKIMUSTULOKSET	23
6.1 Tutkimustulosten analysointia	31
6.2 Tutkimustulosten yhteenveto	32
7 POHDINTA	33
LÄHTEET	
LIITTEET 2	

1 JOHDANTO

Olen työskennellyt Porin perusturvalla pitkään, sain idean alkaa tarkastella koulun perhetyötä, kun työsähköpostiini tuli viesti opinnäytetyönaiheista, joihin kaivattiin teki-
jää. Otin yhteyttä viestissä mainittuun yhteyshenkilöön ja sovin tapaamisen hänen kanssaan. Porin perusturvalla kaivattiin tutkimustietoa koulun perhetyön vaikuttavuudesta.

Koulun perhetyö sai alkunsa Porin perusturvassa vuonna 2018, kun Porin perusturvalla oli pilottihanke, jonka toimesta neljälle eri koululle palkattiin sosionomi perhetyöntekijäksi. Pilotti oli osa Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman kehittämistyötä Satakunnassa. Hankkeen jälkeen kolme kouluilla toimivista perhetyöntekijöistä vaki-
naistettiin.

Opinnäytetyössäni tarkastelen perhetyön käsitettä, sekä koulun perhetyötä Porin perusturvassa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE:n) tavoitteiden näkökulmasta ja peilaan koulun perhetyön kokemuksia LAPE:n tavoitteisiin. Lapsi- ja perhepalveluita on uudistettu Suomessa LAPE:n aikana, ja uudistusten myötä palvelujen tulisi vastata paremmin lasten ja nuorten tarpeita.

Koulujen perhetyöntekijöiden työ Porin perusturvassa on varhaista perhetyötä. Lapsien ja nuorten ongelmiin pyritään tarttumaan, ennen kuin ne pääsevät kasvamaan suuremmiksi ja kasautumaan ja sen myötä lapset ja nuoret saavat apua haasteisiinsa ja ongelmiinsa oikea-aikaisesti.

Perhetyöntekijät tukevat vanhempia, lapsia/nuoria ja auttavat heitä löytämään ratkaisuja lapsen/ nuoren haasteisiin ja mahdolliseen haastavaan käytökseen. Koska koulun perhetyön keinoin haasteet ja ongelmat pyritään saamaan hallintaan jo aikaisessa vaiheessa, toiminnalla pyritään välttämään monen yhtäaikaisen palveluntarvetta ja lastensuojelun asiakkuutta. (Perhetyöntekijöiden vapaamuotoiset haastattelut)

Opinnäytetyötä tehdessäni halusin saada tietoa siitä, mitä apua ja minkälaista apua lapset, nuoret ja perheet ovat saaneet koulun perhetyöntekijöiltä. Tarkoitukseni oli saada heidän äänensä kuuluville, koulun perhetyön asiakkaiden kokemukset: onko koulun perhetyö vastannut oikea-aikaisesti heidän avun tarpeeseensa ja onko apua saatu riittävästi ja riittävän pitkään.

2 PERHETYÖ

2.1 Perhe

Suomessa elää hyvin erilaisia perheitä, kulttuuritaustoistakin riippuen perheeseen voi kuulua vanhempien ja lasten lisäksi myös esimerkiksi isovanhemmat. Yhä yleisemmäksi on tullut näkemys siitä, että yksilöt määrittelevät itse, ketä heidän perheeseensä kuuluvat. Saman perheeksi katsotun yhteisön sisällä perheeseen voi kuulua eri henkilöitä, riippuen siitä, ketä perheen yksilöistä pyydetään määrittelemään omaan perheeseensä kuuluvat henkilöt. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, s. 10.) Perhekäsitettä tarkasteltaessa, se määritellään myös niin, että sen katsotaan eroavan muista yksilöiden muodostamista ryhmistä ja yhteisöistä, yhdessä asumisen lisäksi sillä, että perheissä katsotaan olevan niin erilaisia velvoitteita, kuin vastuitakin, verrattuna muihin yksilöiden muodostamiin ryhmiin. Perheeseen liitetään voimakkaat tunnesiteet ja lojaalisuus, myös velvollisuus pitää huolta ja hoivata. Jokaisessa perheessä on oma yksilöllinen perhekulttuurinsa, sen pohjalta lapset kasvaessaan omaksuvat mm. tavan olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ja sen, miten ilmaisemme tarpeitamme ja tunteitamme ja miten suhtaudumme muihin ihmisiin. Perheen tavoilla ja perhekulttuurilla, jossa lapsi kasvaa ja kehittyy, on suuri vaikutus hänen persoonallisuuteensa. (Rönkkö & Rytönen 2010, s. 10-11.)

Tilastokeskus määrittelee lapsiperheen, niin, että sen muodostavat samassa osoitteessa asuva pariskunta, jotka ovat joko avo- tai avioliitossa, tai ovat rekisteröineet parisuhteensa ja siellä asuu heidän alle 18-vuotias lapsi/ lapset, tai, jossa asuu yksi vanhempi

lapsineen. Tilastokeskuksen mukaan perheeseen katsotaan voivan kuulua enintään kaksi perättäistä sukupolvea. (Tilastokeskuksen www- sivut 2020.)

2.2 Perhetyön historiaa

Perhetyötä on Suomessa tehty jo pitkään, jo sotien jälkeen maassamme Mannerheimin lastensuojeluliitto järjesti kodinhoitajantyön kursseja, jonka käyneet henkilöt työskentelivät vähävaraisissa ja monilapsisissa lapsiperheissä, auttaen äitejä kotitöissä ja antaen heille ohjausta kodin- ja lastenhoitoon liittyen. Idea varsinaisesta perhetyöstä on kantautunut Suomeen Ruotsista. Vuonna 1976 alkoi tehostetun perhetyön kokeilu, minkä Mannerheimin lastensuojeluliitto ja sosiaalhallitus toteuttivat yhteistyössä, kokeilussa kehitettiin perheen tarpeita vastaavaa apua moniongelma-perheille kotipalvelun muodossa. Vuonna 1980 tehostettua kotipalvelua oli Suomessa saatavilla jo 80 kunnassa. (Reijonen 2005, s. 7-9.)

2.3 Perhetyöntekijä

Sosionomin ydiosaamiseen katsotaan kuuluvan mm. sosiokulttuurisen osaamisen, sekä kasvun, arkielämän ja sosiaalisen toimintakyvyn tukemisen. Sosionomi tekee työtä omalla persoonallaan ja tuntee erilaisten toimintaympäristöjen palvelujärjestelmät ja hänen toimintaansa työssään ohjaavat sosiaalialan ammattieettiset periaatteet (Arki, arvot ja etiikka, Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet, Talentia.) ja lait, jotka antavat sosionomin työlle toiminnalle raamit ja tuovat turvaa esimerkiksi epäselviin tilanteisiin. Lakeja, jotka sosionomin työtä ohjaavat, ovat mm. Suomen perustuslaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, sosiaalihuoltolaki, hallintolaki ja lastensuojelulaki. (Rahkonen 2011, s. 15-16.)

Perhetyöntekijänä toimiva sosionomi tuntee oman organisaationsa käytännöt ja toimintatavat, sekä tärkeää on omata hyvät ongelmanratkaisu taidot. Perhetyötä tekevä sosionomi tuntee perhetyön prosessin kulun, asiakassuhteen luomisesta, asiakassuhteen päättymiseen ja vaiheet niiden välillä. (Rönkkö & Rytönen 2010, s. 284.)

Sosionomi kohtaa perhetyössä erilaisissa tilanteissa olevia perheitä, monesti olosuhteet voivat olla hyvinkin haastavia, yksilöllisten tarpeiden huomiointi ja kunnioittava tasavertainen kohtaaminen ovat tärkeitä työn sujuvuuden ja hyvän asiakassuhteen luomisen kannalta. Sosionomin tehtävä on auttaa asiakkaita selviytymään arjestaan, ohjata ja tarvittaessa kannatellakin. Hyvä vuorovaikutus työntekijän, asiakkaan, sekä hänen läheistensä kanssa ja taito kuunnella aidosti, auttavat luomaan ymmärryksen juuri perheen tilanteesta ja heidän tavastaan elää, näin voidaan luoda käsitys siitä, millainen apu vastaa juuri sen perheen yksilöllistä tarvetta. (Rahkonen 2012, s. 15-16.)

Perhetyötä tehdessä ammatillisten vuorovaikutustaitojen lisäksi työntekijä pääsee hyödyntämään työssään omaa persoonaansa. Perhetyötä tekevän sosionomin tulee tuntea oma kehityshistoriansa, ja hänen tulisi olla opetellut syvällisesti tuntemaan oman itsensä, sekä osata hyödyntää vahvuuksiaan. Työntekijä myös tunnistaa oman jaksamisensa rajat. Meistä jokaisella on elämässään useampia rooleja ja niistä riippuen, toimintamme eri ympäristöistä poikkeaa toisistaan. Roolit ja persoona eroavat toisistaan siinä, että meidän persoonallisuutemme on yhtä kuin minuutemme, persoonallisuutemme voi myös muuttua ja kehittyä elämämme aikana, mutta muutokset siinä tapahtuvat usein hitaasti. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, s. 64-65.)

Kun työntekijä työskentelee asiakaslähtöisesti, toimii hän hyvässä vuorovaikutuksessa huomioiden perheiden yksilölliset tarpeet ja toiveet, näin työntekijä pääsee yhdessä perheen kanssa määrittelemään tuen tarpeista lähteviä tavoitteita ja myös arvioimaan niitä yhdessä. Hyvällä yhteistyöllä päästään vastaamaan perheiden tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2002, s. 31.)

Sen lisäksi, että sosionomi perhetyöntekijän työssään noudattaa lakia ja sosiaalialan eettisiä periaatteita, on hänen kyettävä sopeutumaan muuttuviin tilanteisiin, kaikki perheet ovat erilaisia, joten perhetyöntekijän tehtävät ja rooli vaihtuvat perheen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Luovuuden, hyvän työmotivaation ja yhteistyötaitojen merkitykset korostuvat perhetyöntekijän työssä. Työtä tehdään myös organisaation moniammatillisen työtiimin ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Tiedottamisen ja tiedonkulun merkitys asiakkaan eri hoitokontaktien välillä on suuri, jos tiedonkulku sujuu, se vähentää asiakkaan kuormitusta ja samalla pääsee edistämään toimiessaan asiakkaan hyvinvointia. (Reijonen. 2005, s. 13-14.)

Työntekijä voi saada asiakkaasta tietoa monesta eri lähteestä, esimerkiksi viranomais-ten kirjauksista, perheenjäsenten, tai läheisten kertomuksista. Työntekijän tulee pohtia myös saamansa tiedon välisiä ristiriitoja, kenen tieto on arvostettavampaa, ketä tilanteissa asetetaan asiantuntijaksi. Tällaisissakin tilanteissa työntekijällä on paljon valtaa, se vaatii häneltä moraalista pohdintaa eri näkökulmista katsottuna. Työntekijän tulee arvioida ja pohtia omaa toimintaansa, pyrkiä olemaan tekemättä olettamuksia ja ennakoajatusten perusteella johtopäätöksiä perheen tilanteesta. Työntekijän tulisi toimia hyvässä yhteistyössä perheen kanssa ja välttää turhaa vallan käyttöä. (Rönkkö & Rytönen 2010, s. 277-288.)

Perhetyöntekijän työssä perheen lapsien kokemusten huomioiminen on tärkeässä roolissa muodostettaessa kokonaiskuvaa perheen tilanteesta. YK:n lasten oikeuksien mukaan työntekijän tulee kuulla myös lapsen mielipide, toiveet sekä lapsen kokemukset ja ne tulee huomioida niin työtä, kuin päätöksiä tehdessä. UNCRC on yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista. Lapsen oikeudet ovat ihmisoikeuksia, jotka ovat määritelty kansainvälisesti, ja joita tulee noudattaa niin EU-maissa, kuin sen jäsenvaltioissakin ja niitä on noudatettava kansainvälisten ja eurooppalaisten sopimusten nojalla. Lasten oikeudet määrittelevät myös, miten aikuisten tulisi kohdella lapsia, lapsen oikeuksien voidaan samalla katsovan olevan aikuisten velvollisuuksia. Perhetyöntekijän arviointi siitä, miten lapsien oikeudet toteutuvat perheen sisällä ja vanhempien ohjaus sen suhteen, miten ne pääsisivät toteutumaan, on tärkeää. (Welfare 2012, s. 19-21.)

Työntekijän voimavara- ja lähestymistavalla kohdata perheen haasteita on merkittävä rooli. Kun työntekijä toiminnallaan kykenee auttamaan asiakasta löytämään mahdollisesti kadoksissakin olleita voimavaroja ja pyrkii vahvistamaan niitä yhteistyössä perheen kanssa, päästään lähemmäs tavoitteita, jotka saavuttamalla koko perheen hyvinvointi pääsee kohentumaan. (Rönkkö & Rytönen 2010, s. 192.)

Perhetyöntekijä voi toimia yhteistyössä perheen hyvinvoinnin edistämisen eteen eri yhteistyötahojen kanssa, näitä voivat olla esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilöt, koulukuraattori ja psykososiaalisten palveluiden työntekijät. Edellä mainittua palvelukokonaisuutta, jonka eri ammatinharjoittajat muodostavat voidaan kutsua

moniammatilliseksi tiimiksi. Tiedonkululla on moniammatillisen työn toimivuuden kannalta erityisen suuri merkitys, jotta eri työntekijät eivät tekisi päällekkäistä työtä ja jotta asiakkaalle muodostuisi selkeä kuva hänen palvelukokonaisuudestaan, sekä toiminta olisi tehokasta. Yhteistyötä perhetyöntekijä yleensä tekee myös perheen läheisten kanssa. (Rönkkö & Rytönen 2010, s. 287-288.)

Perhetyöntekijä kohdatessaan perheitä vaikeissa tilanteissa ja tehden työtä perheiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen eteen, samalla tehden ristiriitaista moraalista pohdintaa, voi tämä altistaa työntekijän väsymään työssään, siksi työntekijän itsestään huolehtimisen merkitys korostuu. Terveellisten elämäntapojen vaalimisen lisäksi, jokainen työntekijä voi omalla toiminnallaan edesauttaa koko työyhteisön hyvinvointia ja näin päästä vaikuttamaan myös työssä jaksamiseen. Työtovereiden kunnioittava kohtelu ja hyvä vuorovaikutuksellinen, avoin ilmapiiri töissä edesauttavat kaikkien yhteisön jäsenten hyvinvointia ja positiivista ilmapiiriä. Niin esimieheltä saatu palaute, kuin tukikin ovat myös työssä jaksamisen kannalta merkittäviä tekijöitä. (Rönkkö & Rytönen 2010, s. 296-297.)

Työntekijän on hyvä löytää omat keinonsa, joilla voi luoda tasapainoa elämäänsä psyykkisesti kuormittavan työn vaikutuksien purkuun, keinoja siihen voivat olla esimerkiksi liikunta, ystävät ja kulttuurielämykset. Tärkein asia kuitenkin psyykkisestä itsesäätelystä puhuttaessa on kyky itsereflektioon. Perhetyöntekijän tehdessä itse-reflektiota, hän tarkastelee vuorovaikutuksessa työntekijän omia minän puolustuskeinoja, eli defensesjä. Minän puolustuskeinot suojelevat henkilöä niin liiallisilta tunnekuohuilta, kuin liian kuormittavilta kokemuksiltakin, vähentämällä ahdistusta lyhytaikaisesti. Jotta työntekijä kykenee kehittämään ammatillisuuttaan, tulee hänen tiedostaa se, että kun kykenee käyttämään defensesjään elämässään vaikeissa tilanteissa joustavasti, se on tärkeää, mutta pitkäaikaisesti saattavat minän puolustuskeinot myös estää psyykkistä työskentelyä. Kun tehdään perhetyötä, on työntekijän hyvä tiedostaa se, että myös asiakas käyttää omia defensesjään niin asiakkaan kuin työntekijänkin käyttämät defensesit vaikuttavat niin asioiden kohtaamiseen ja käsittelyyn, miten niitä uskalletaan lähestyä. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, s. 73.)

2.4 Perhetyö ammattina

Perhetyö tiivistettynä on lapsiperheen tarpeista lähtevää tavoitteellista työtä, jonka tarkoitus on tukea ja ohjata perhettä ja edistää koko perheen hyvinvointia ja turvallisuutta. (Rönkkö & Rytönen 2010, s. 27.)

On olemassa monia erilaisia tilanteita perheissä, johon perhetyötä tarvitaan. Perhetyötä voidaan tehdä esimerkiksi lastensuojelun tukitoimena, perhetyöllä voidaan pyrkiä vaikuttamaan perheen ja lasten hyvinvointiin ja toimintakykyyn niin, että päästään välttymään esimerkiksi lapsen huostaanotolta. Perhetyöntekijä voi toimia perheessä erilaisissa kriisitilanteissa, joita voivat olla mm. avioero, tai läheisen kuolema. Perhetyöntekijä voi myös työskennellä perheen parissa, jossa on haasteita lapsen kasvatuksen ja arjen hallinnan kanssa, sekä perheissä, joissa lapsella/lapsilla on neuropsykiatrisia häiriöitä. Myös vanhemman tai vanhempien uupuminen, mielenterveyden ongelmat, tai sairastuminen voivat olla syitä saada perheelle tukea perhetyön muodossa. (Rönkkö & Rytönen 2010, s. 211-238.)

Yksi tärkeimmistä työvälineistä perhetyössä on hyvät vuorovaikutustaidot, aito kohtaaminen ja hyvä vuorovaikutus tapahtuu molempiin suuntiin työntekijän ja asiakkaan välillä. Työntekijän tehtävä on löytää keinot, joiden avulla saadaan muodostettua toimiva tapa ja taso viestiä, jotta hyvä vuorovaikutus ja dialogi on mahdollista. Näin saadaan muodostettua todellinen kuva ja käsitys perheen tilanteesta ja näin voidaan perhetyön toiminnalle asettaa tarkoituksenmukaisia ja perheen tarpeita vastaavia tavoitteita. Tavoitteet luodaan yhteisymmärryksessä perheen kanssa. Jotta työntekijä tulee tietoiseksi perheen tilanteesta, on hänen käytävä keskustelua kaikkien perheen jäsenten kanssa. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, s. 77.)

Perhetyötä tehdessä voidaan omaa persoonaa kutsua myös työvälineeksi, meistä jokainen tekee työtään oman persoonansa kautta, luonnollisesti lakeja ja eettisiä ohjeistuksia noudattaen. Hyvän tunneälyn omaava työntekijä voi omata vahvat sosiaaliset taidot, ovat ne sitten erityisen kärsivällisen kuuntelun, tai puheeksi ottamisen taitoja, tai sitä, että havainnoi ja aistii herkästi muiden ihmisten tarpeita. Rohkeus kohdat omat tunteensa ja haavoittuvuutensa on se ydin, mistä tunneälykyys saa alkunsa. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, s. 64-65.)

Työntekijän empatiakyky on myös tärkeässä roolissa tehdessä työtä ihmisten hyvinvoinnin parissa, kyky ymmärtää ja asiakkaan kokemusmaailmaa on tärkeää, pysähdys aidosti kuuntelemaan asiakasta on avainasemassa tilanteiden ja kokemusten ymmärryksen luomisessa. Ymmärrys myös siitä, että luottamussuhteen luomiseen menee hetken aikaa, on tärkeää, sensitiivinen työntekijä kykenee havainnoimaan, milloin asiakas on valmis luottamaan häneen. Hyvä työntekijä-asiakassuhde perustuu hyvään vuorovaikutukseen ja luottamukseen, luottamussuhteen luominen on luonnollinen osa asiakasprosessia. Työntekijän empatiaa voidaan kutsua haluksi oikeasti ymmärtää asiakasta ja hänen tilannettaan. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, s. 66-67.)

Välittäminen on perhetyössä myös tärkeä työväline, asiakkaan näkökulmasta katsottuna, kun heillä on tunne, että heistä on oikeasti välitetty, kokemus siitä, että heidän asiansa on hoidettu, tulee vasta sitten. Välittämiseksi voidaan laskea esimerkiksi myötätunto, huolestuminen ja ilo. Vaikka ammatillisesti käyttäytyvä työntekijä ei päästäisi asiakkaita tunnetasolla liian lähelle, ei estä sitä, etteikö työntekijä välittäisi asiakkaitaan. Esimerkiksi lasten kanssa työskennellessä työntekijän on hyvä pyrkiä löytämään välittämisen tunne lapsiin, sen voi löytää esimerkiksi pohtimalla, mitä hyvää työntekijä lapsessa näkee. Näin työntekijän elekieli muuttuu positiivisemmaksi myös lapsen silmissä ja mielessä, vaikka lapsesta välittäminen voisi työntekijälle olla hyvinkin haastavaa. Perhetyötä tehdessä työntekijä voi kohdata suuriakin arvoristiriitoja verrattuna omaan elämäänsä, mutta työntekijän tulee pystyä kohtelemaan kaikkia tasavertaisesti riippumatta siitä, kuinka luonnollisesti ja helposti hän välittämisen tunteen löytää. Perhetyötä tehdessä työskennellään koko perheen hyvinvoinnin edistämisen ja arjen sujuvuuden vuoksi, joten työntekijän tulee saada luotua hyvä suhde kaikkiin perheen jäseniin. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, s. 69-70.)

Intuitio työvälineenä, tarkoittaa sitä, että työntekijä voi luottaa omaan aavistukseensa, vaistoonsa, erityisen nopeaan päättelykykyynsä tilanteissa ja tunteeseensa. Intuitio, eli työntekijässä heräävät ennakoajatukset ja tunteet eivät suinkaan aina ole oikeassa, ammatillisuutta on kyetä käyttämään intuitiotaan ja tarkastella siihen liittyviä kokemuksia tietoisesti. Työntekijä voi harjoittaa intuitiotaan opetellen reflektointia, kuuntelemista ja peilaamaan. Reflektointi on sitä, että tarkastelee tietoisesti tiedostamattomia asioita. Perhetyössä reflektiota voidaan kutsua prosessiksi, jossa päästään

tarkastelemaan sekä perheen tiedostamattomia, että tiedostettuja asioita, niiden ihmettelyä eri näkökulmista ja näin saadaan tuotua esiin niin sanottu hiljainen tieto ja ymmärrys perheen toiminnasta ja asioista pääsee laajenemaan. Perhe-työntekijä itse tarkastelee omaa toimintaansa kriittisesti käyden keskustelua sisäisesti itsensä kanssa. Arvomaailma, aikaisemmat kokemukset, perhetyön toiminnan tavoitteet ja erilaiset teoriat ohjaavat itsereflektiota, myös keskustelu työtovereiden kanssa voi auttaa jäsentämään asioita ja antaa uusia näkökulmia pohdittavaksi. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivanen 2010, s. 71-72.)

3 SATULAHANKE

SATULA- hanke, eli Satakunnassa tulevaisuus lapsissa- hanke toteutettiin vuosina 2017 ja 2018, jonka aikana tehtiin lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutostyötä Satakunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö (STM) olivat mukana tukemassa LAPEn toteuttamista. Sosiaali- ja terveysministeriö mm. palkkasi LAPEn muutosagentin ja maakunnat saivat kehittämistyöhön rahoitusta. SATULA- hanke on toteuttanut Satakunnassa LAPEn muutosohjelmaa, jonka niin toimeenpanon tuesta kuin kansallisen yhteiskehittämisen koordinoinnistakin on vastannut THL. (Antila, Kyhä, Ahonen, Isoviita, Mäkelä, & Wiro, 2018, s. 7.)

SATULA- hankkeen tavoitteina oli mm. saada sovitettua yhteen niin lasten- ja nuorten ja perheiden matalan kynnyksen peruspalvelut, kuin vaativan ja erityistason palvelutkin, huomioiden myös kolmannen sektorin tarjoamat palvelut. Pysyvät muutokset lapsien, nuorten ja perheiden palveluihin, suotuisan kasvu- ja oppimisympäristön luominen ja perheiden hyvinvoinnin tukeminen olivat hankkeen keskeisiä tavoiteltavia asioita.

Niin tavoitteiden tavoittelu, kuin saavuttaminenkin ovat vaatineet ja vaativat edelleen toimintakulttuurin muutosta, mikä luonnollisesti vie aikaa. Verkostoituminen, vahva, luottamuksellinen ja tavoitteellinen yhteistyö eri toimijoiden välillä on ollut tärkeää. Kentällä ammatillaiset työskentelivät määrätietoisesti lapsi- ja perhepalveluiden

yhteisten tavoitteiden saavuttamisen eteen, ajatus siitä, että lapset, nuoret ja perheet saisivat apua haasteisiinsa ja ongelmiinsa oikeaan aikaan koettiin tärkeäksi, sekä ”Lapsi keskiöön” -ajattelusta tuli hankkeen aikana yhteistä eri toimijoiden välillä. (Antila ym., 2018, s. 3.)

Perustana on toiminut YK:n lapsien oikeuksien sopimus, mikä velvoittaa kaikkia aikuisia asettamaan lapsen hyvinvointi etusijalle; lapsien oikeudet ovat aikuisten velvollisuuksia. Lapsen edun ensisijainen harkinta, sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen, syrjimättömyys ja lapsen oikeus elämään ja kehittymiseen, tukevat lapsi- ja perheystävällisen toimintakulttuurin muutosta. Toimintakulttuurin muutoksella tavoiteltiin sitä, että lapsiystävällisyys saataisiin myös kirjattua maakuntastrategiaan, lapsien yhdenvertainen kohtelu ja heidän huomiointinsa ja mukaan ottamisensa palveluiden kehittämisessä, suunnittelemisessa ja arvioinnissa on tärkeää ja päätöksenteossa päästään hyödyntämään lasten ja nuorten omia kokemuksia heidän arjestaan, näin heidän tarpeisiinsa päästään vastaamaan entistä paremmin. (Antila ym., 2018, s. 9.)

SATULA- hankkeessa selvitettiin eri tavoin asiakkaiden mielipiteitä ja toiveita, niitä saatiin selvitettyä mm. teettämällä kysely ja perehtymällä jo olemassa olleeseen tutkimustietoon ja kuntien omiin hyvinvointikertomuksiin. (Antila ym., 2018, s. 9.)

3.1 Koulun varhaisen perhetyön pilotti SATULA- hankkeen aikana

Vuonna 2018 Porin perusturvalla alkoi pilottihanke, jonka toimesta neljälle eri koululle palkattiin perhetyöntekijä, pilotti oli osa Lapsi- ja perhepalvelujen muutos ohjelman kehittämistyötä. Koulun perhetyötä kehitettiin yhteistyössä niin LAPEn paikallisten toimijoiden kanssa kuin koulun ja varhaiskasvatuksen toimijoidenkin kanssa, myös perhetyöntekijöiden esimiehet olivat kehittämistyössä osallisina.

Perhetyöntekijät ovat koulutukseltaan sosionomeja. Koulun perhetyö aloitettiin Satakunnassa tulevaisuus lapsissa- hankkeen (SATULA- hanke) aikana. Pilotti kesti vuoden 2019 loppuun, jonka jälkeen perhetyöntekijä vakinaistettiin kolmelle eri koululle: Kaarisillan yhtenäiskoululle, Noormarkun yhtenäiskoululle ja Ulvilan yhteiskoululle. Ulvilan yhteiskoulun perhetyöntekijä toimii myös Olavin ja Friitalan kouluilla.

Koulujen perhetyöntekijöiden työnkuvaan kuuluu koulun lisäksi myös toimia perhetyöntekijänä päiväkodilla.

Pilotoinnin alussa järjestettiin palaveri, jokaisella alueella erikseen, jossa saatiin sovittua suuntaviivoja sille, mitä työ kunkin perhetyöntekijän kohdalla tulee pitämään sisällään. Pilotin aikana perhetyöntekijöiden toimintaa kehitettiin paikkakohtaisesti vastaamaan juuri sen koulun/ päiväkodin tarpeita vastaavaksi, millä kukin perhetyöntekijä työskenteli. Yhteisinä tavoitteina työn alkaessa olivat selittämättömien poissaolojen ja lastensuojeluilmoitusten ja raskaampiin palveluihin ohjautumisen väheneminen.

Koulun perhetyöllä pyrittiin vaikuttamaan oikea-aikaisesti lasten, nuorten ja perheiden haasteisiin. Monesti avunsaanti esimerkiksi arjen sujumisen haasteisiin saatiin korjattua nopeastikin tilapäisellä tuella ja ohjauksella. Oikea-aikainen ohjaus myös muiden mahdollisesti tarvittavien palveluiden piiriin edesauttoi sitä, että ongelmat perheessä eivät päässeet kasvamaan liian suuriksi, jolloin olisi jouduttu ajan myötä turvautumaan raskaampiin keinoihin. Varhainen, helposti saavutettavissa oleva tuki oli pilotoinnissa tärkeä tavoite.

Perhetyöntekijät toimivat pilotoinnin aikana monipuolisesti perheiden tukena. Heidän työnkuvaansa kuului mm. perheen sisäisen vuorovaikutuksen tukeminen, arjenhallinnan ja perheen kotisääntöjen luomisen tukeminen. Perhetyöntekijät auttoivat perheitä kasvatuksellisissa pulmatilanteissa ja auttoivat ohjaten perheitä löytämään uusia toimintatapoja, joiden avulla perhe selviytyisi arjessaan paremmin. Perhetyöntekijät tukivat lapsia ja nuoria löytämään harrastuksia, tukivat koulunkäyntiä ja huomioivat heidän erityistarpeitaan. Myös vanhemmuuden ja vanhempien parisuhteen ja heidän jaksamisensa tukeminen kuului perhetyöntekijöiden työnkuvaan, perhetyöntekijät ovat toimineet myös sosiaalisten-, kaveri- ja tunnetaitojen tuntien vetäjinä, sekä työskennelleet työparina esimerkiksi erityisopettajan kanssa.

Keväällä 2019 koulujen perhetyöntekijät teettivät sähköisen kyselyn varhaisesta perhetyöstä, jolla mittasivat työnsä tuloksia. Koulujen henkilökunnalta saadut mittaukset osoittivat sen, että koulujen henkilökunta koki koulun perhetyön erittäin tärkeäksi työmuodoksi. Vanhemmilta saadun palautteen mukaan koulun perhetyö koettiin

tärkeäksi ja helposti lähestyttäväksi työmuodoksi. (Perhetyöntekijöiden raportti pila-toinnista)

4 KOULUN PERHETYÖ PORIN PERUSTURVASSA

Perhetyöntekijät toimivat Porin perusturvassa lapsiperheiden palveluiden alaisuudessa, työ on varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perhetyötä, jolla pyritään vastaamaan lasten, nuorten ja perheiden tuen tarpeeseen jo silloin, kun haasteet eivät ole päässeet kasvamaan kovin suuriksi. Haastattelin vapaamuotoisesti puhelimitse perhetyöntekijöitä ja sain heiltä käyttöni Power-point-esityksen, jonka ovat luoneet koulutuskäyttöön. Niiden perusteella sain kokonaiskuvaa heidän tekemästään työstä.

Heidän työnsä tavoitteena on, että lapset, nuoret ja perheet ottaisivat perhetyöntekijöihin yhteyttä matalalla kynnyksellä ja perhetyöntekijät olisivat helposti tavoitettavissa, apua saataisiin riittävän nopeasti, sekä oikeaan aikaan.

Perhetyöntekijät pyrkivät vastaamaan perheiden tarpeisiin, kun perhe kohtaa kriisin, on arjen haasteita ja vanhemmista tuntuu, ettei heidän voimavaransa riitä, tai muuten vain kaipaavat tukea, neuvontaa, voivat he ottaa yhteyttä koulun perhetyöntekijään. Myös haasteet liittyen kasvatukseen, koulunkäynnin haasteisiin tai parisuhteen haasteisiin, mitkä voivat heijastua lasten hyvinvointiin ja koulunkäyntiin voivat olla yhteydenottojen taustalla. Myös lapset ja nuoret voivat itse ottaa yhteyttä koulun perhetyöntekijään ja esittää hänelle huolensa. Perhetyöntekijät työssään myös ohjaavat perheitä tarvittaville asiantuntijoille ja oikeiden palveluiden piiriin. Perhetyöntekijät työskentelevät voimavaralähtöisesti ja ottavat työssään huomioon perheet ja heidän tilanteensa kokonaisvaltaisesti. Perhetyöntekijä yhdessä lapsen/ nuoren ja perheen kanssa pyrkii löytämään toimivia ratkaisuja esille tulleisiin huoliin ja haasteisiin. Perhetyöntekijät ottavat työssään huomioon lapsen/ nuoren ja perheiden yksilölliset tarpeet, toiveet, sekä tilanteet.

Perhetyöntekijät työskentelevät kouluilla ja päiväkodeilla osana moniammatillista tiimiä ja täydentävät niin koulujen kuin päiväkotienkin palveluita. Hyvä yhteistyö niin opettajien, koulukuraattorin, terveydenhoitajan, koulupsykologin, sekä koulunkäynnin avustajien kanssa on tärkeässä roolissa työtä. Yhteydenotot lapsen/ nuoren tai perheen huoliin liittyen voivat tulla suoraan heiltä itseltään, myös opettajat voivat esittää huolensa liittyen esimerkiksi jonkun lapsen tilanteeseen. (Perhetyöntekijöiden diat ja vapaamuotoiset haastattelut.)

Kouluilla tapahtuva perhetyö vastaa vuoden 2015 voimaan tullutta sosiaalihuoltolakia, jonka tarkoituksena on vahvistaa kunnallisia peruspalveluja järjestämällä sosiaalipalveluita niiden yhteyteen. Näin saadaan toteutettua matalankynnyksen palveluita ja kyetään tarjoamaan tukea ennaltaehkäisevästi. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s.13.)

Koulun perhetyöntekijät ovat hyvä side koulun ja kodin välillä, ne pääsevät yhdistämään kaksi lasten ja nuorten arkiympäristöön kuuluvaa asiaa. Ennaltaehkäisyn näkökulmasta tarkastellen perhetyöntekijät pääsevät työllään vahvistamaan lasten ja nuorten arkielämän osallisuutta. He tulevat hyväksytyiksi yksilöinä, mikä vahvistaa heidän positiivista kasvuaan ja kehitystään, saavat perhetyöntekijöiltä tukea haasteisiinsa oikea-aikaisesti niin kotona, kuin koulussakin. Koulun perhetyöntekijät pääsevät työllään vahvistamaan lasten ja nuorten tukirakenteita perheiden arjessa, mikä on varhaista tukea parhaimmillaan perheen hyvinvoinnin edistämiseksi. (Reivinen & Vähäkylä 2013, s. 83-83.)

Perhetyöntekijöiden työ on tavoitteellista perhetyötä, yhteydenoton jälkeen he tekevät perhetyön tarpeen arvion, jonka jälkeen sovitaan tarvittaessa perhetyön aloittamisesta, määritellään yhdessä asiakkaan/ asiakkaiden kanssa perhetyön tavoitteet, sekä suunnitellaan työn toimintatavat, mahdolliset kotikäynnit, sekä sovitaan yhteistyöstä ja yhteydenpidosta. Asiakasprosessiin kuuluu perhetyön väliarvio, jossa voidaan tarvittaessa miettiä myös lisätuen tarvetta. Tarkoituksena on, että perhetyötä jatketaan, kunnes yksilölliset tavoitteet perhetyölle on saavutettu ja silloin perhetyö voidaan päättää. Mikäli tavoitteita ei saavuteta ja perhetyöntekijälle nousee huoli lapsen/nuoren/ perheen tilanteesta, pohditaan uusia tarvittavia tukitoimia ja ohjataan tarvittaessa asiakas niiden pariin.

Perhetyöntekijät käyttävät työssään erilaisia työmenetelmiä ja -välineitä. Niitä lasten ja nuorten kanssa työskennellessä ovat mm. Omin jaloin- menetelmä, Ipc- menetelmä, verkostokartta, sukupuu, aggression portaat, sekä erilaiset tunne- ja sosiaalisten taitojen materiaalit ja nepsy- valmennuksen keinot. Vanhempien kanssa työskennellessä käytetään vanhemmuuden roolikarttaa, lapset puheeksi- keskustelua, mallintamista, sekä perhetyön käsikirjan materiaaleja, myös keskustelut, ohjaus ja motivointi ovat heidän työssään tärkeässä roolissa. (Perhetyöntekijöiden diat ja vapaamuotoiset haastattelut)

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TOTEUTUS

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus

Työni tarkoitus oli saada tuotua esille kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa eri näkökulmista. Itseäni kiinnosti nimenomaan lasten ja nuorten näkökulma. Kokosin tietoa, miten ja millä tavalla koulun perhetyö on vaikuttanut lasten ja nuorten, sekä perheiden elämään ja kuinka nopeasti lasten/ nuorten ja perheiden avun tarpeeseen on päästy vastaamaan. Halusin tutkimuksellani päästä osoittamaan myös sen, onko koulun perhetyöllä päästy välttämään raskaampien toimenpiteiden käytöltä.

Opinnäytetyössäni tarkastelen koulun perhetyötä LAPE:n tavoitteiden näkökulmasta ja peilaan koulun perhetyön kokemuksia LAPE: tavoitteisiin. Lapsi- ja perhepalveluita on uudistettu Suomessa Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman aikana, ja uudistusten myötä palvelujen tulisi vastata paremmin lasten ja nuorten tarpeita.

Tutkimustuloksia, toisin sanoen perheiden, lasten ja nuorten, sekä ammattilaisten kokemuksia yhteen kootessani, sain aikaiseksi laadullisen tutkimuksen, jonka avulla pystyn näyttämään toteen koulun perhetyön kokemuksia Porin perusturvassa. Kyselylomakkeen ja haastatteluiden lisäksi olen kirjannut ylös tutkimusprosessin aikana tekemiäni havaintoja, tulkintoja ja ajatuksiani, sekä esiin nousseita kysymyksiä, ja olen

käyttänyt tekemiäni huomioita apuna opinnäytetyötä kootessani. Tavoitteenani oli saada esiin kyselyyn vastanneiden näkemykset ja kokemukset ja saada heidän äänensä kuuluville. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, s. 267.)

5.2 Tutkimusmenetelmä

Tein laadullisen tutkimuksen. Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan todellista elämää ja pyritään tutkimaan kohdetta/ aihetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, pyrki- myksenä löytää tai paljastaa tosiasioita, sekä merkityksiä. (Hirsjärvi, Remes & Saja- vaara 2009, s. 161.)

Laadullisessa tutkimuksessa saadaan vastauksia kysymyksiin, miksi, miten ja millai- nen? Käytän ymmärtämiseen pyrkivää lähestymistapaa, jolloin pystyn tuomaan tutkit- tavan ryhmän kokemuksia julki, saaden syvempää käsitystä heidän kokemuksistaan. Koska olen kerännyt tietoa käyttäen useampaa menetelmää, myös tutkimusaineiston analysointia on tapahtunut tiedon keruun kanssa yhtäaikaaisesti, tästäkin syystä koin omien huomioideni ylös kirjaamisen tärkeäksi. Käytän ymmärtämiseen pyrkivää lä- hestymistapaa purkaessani tutkimustuloksia. Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymis- tavassa käytetään tavallisesti laadullista analyysiä ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi, Re- mes & Sajavaara 2009, s. 224.)

Laadullisessa tutkimuksessa työn kirjoittamisella on keskeinen merkitys, työssä esitel- lään ensi aihe ja tutkimuksen perustelu. Esitellään tutkimusprosessin vaiheita kertoen mitä tiedonhakumenetelmiä on käytetty ja niistä saadut tulokset. Tuloksia analysoi- daan ja puntaroidaan. Lopuksi tarkoitus on saada lukija vakuutettua työn sisällöstä ja sisällön tärkeydestä, työssäni käytän suoria lainauksia esimerkiksi haastatteluista. Laa- dullisen tutkimuksen kirjallisen tuotoksen tarkoitus on olla kuin kertomus, jossa on etenevä juoni. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, s. 266-267.)

Toteutin tutkimuksen tekemällä vapaamuotoisia haastatteluja, sekä teettämällä sähköi- sen kyselyn.

Haastattelujen ja kyselyn vastauksista saadun tiedon perusteella ja niitä analysoimalla kokosin tietoa koulun perhetyön kokemuksista Porin perusturvassa eri näkökulmista. Tutkimusta tehdessäni olen noudattanut hyvää etiikkaa. Tutkimusetiikka voidaan myös määritellä tutkijoiden ammattietiikaksi, johon kuuluvat eettiset periaatteet, normit, arvot ja hyveet, joita tutkijan tulisi noudattaa harjoittaessaan omaa ammattiaan. (Kuula 2006, s. 23.)

5.3 Opinnäytetyön toteutus

Tein laadullisen tutkimuksen, tekemällä haastatteluja ja teettämällä sähköisen kyselyn, joiden avulla kykenin todentamaan kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa eri näkökulmista.

Aloitin työn tutustumalla raportteihin, jotka sain itselleni tutkittavaksi. Raportit koskivat Varhaisen työn pilotointia Porin perusturvassa. Näin pääsin muodostamaan kokonaiskuvaa siitä, mitä ja miten perhetyöntekijät ovat tehneet työtään pilotin aikana. Pohdin vaikuttavuuden laajuutta ja lähdin heti alkutekijöissä rajaamaan työtäni, tutkimalla nimenomaan koulun perhetyötä ja rajasin päiväkodilla tehtävän työn pois tutkimuksesta ja otin tarkasteluun kolme koulua: Noormarkun ja Kaarisillan yhtenäiskoulut ja Ulvilan yhteiskoulun. Opinnäytetyöni saikin nimen: Kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa.

Mietin kysymyksiä, mitä haluaisin saada selville haastatellessani perhetyöntekijöitä. Sovin heidän kanssaan puhelinkeskustelu ajat ja päädyin siihen, että kyselen vapaamuotoisesti ja kirjoitan keskustelujen aikana muistiinpanoja ylös, joiden perusteella kokoan raportin keskusteluista. Haastattelemalla heitä, sain kokonaiskuvaa siitä, mitä heidän työnsä kuvaan kuuluu, miten he tekevät työtään ja missä ympäristössä. Sain heiltä myös käyttöni Power- point- esityksen, jonka he ovat tehneet koulutuskäyttöön.

Haastatteluita puhtaaksi kirjoittaessani ja raporttia lukiessani kirjasin ylös kysymyksiä, joihin halusin saada vastauksia heiltä, jotka ovat käyttäneet perhetyöntekijöiden palveluita.

Ennen kyselyn teettämistä lähetin rehtorien välittämänä saatekirjeen (LIITE1) huoltajille Wilman kautta koteihin, jossa kerroin kyselyn tarkoituksesta ja pyysin huoltajien suostumusta saada teettää kysely heidän huollettavilleen.

Tein sähköisen kyselyn (LIITE2) Google forms- ohjelmalla ja lähetin kyselyn kolmelle koululle: Noormarkun yhtenäiskoulun, Kaarisillan yhtenäiskoulun ja Ulvilan yhteiskoulun rehtoreille. Rehtorit toimivat kanssani mutkattomassa yhteistyössä.

Koulujen rehtorit lähettivät kyselyn Wilman kautta kaikille Kaarisillan yhtenäiskoulun, Noormarkun yhtenäiskoulun ja Ulvilan yhteiskoulun oppilaille, joilla on käytössään Wilma-tunnukset, sekä kaikille niiden koulun oppilaiden huoltajille, joilla on käytössään Wilma-tunnukset. Kyselyyn vastattiin nimettömästi.

5.4 Kyselylomakkeen esittely

Teetin kyselyn, koska halusin nimenomaan tuoda opinnäytetyölläni esiin lasten, nuorten ja perheiden kokemuksia. Heidän vastauksiensa perusteella saisin kokonaiskuvaa siitä, miten hyvin edellä mainitsemieni koulun perhetyöntekijöiden työllä ollaan päästy vastaamaan Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman määrittämiin tavoitteisiin. Halusin tehdä kyselystä mahdollisimman selkeän, ytimekkään ja helposti sekä täytettävän, että ymmärrettävän, jotta saisin mahdollisimman kattavan vastaajien määrän. Kysely sisälsi 18 kysymystä.

Kyselyn alkuun halusin selvittää, kuinka suuri osa vastaajista on oppilaita ja kuinka suuri osa huoltajia, jotta saisin kokonaiskuvan siitä, kenen näkökulmasta vastauksia pääsen tarkastelemaan.

Koska perhetyön tavoitteisiin kuuluu helposti saatavuus ja matalankynnyksen palveluna oleminen, halusinkin selvittää, kuinka hyvin vastaajilla on tiedossa, miten he voivat halutessaan tavoittaa koulun perhetyöntekijän. Lisäksi halusin saada tietoa siitä, minkälaisissa asioissa kyselyyn vastanneet kokevat, että voisivat ottaa perhetyöntekijään yhteyttä.

Edellä mainitsemini asioihin halusin vastauksia kaikilta kyselyyn vastanneilta, koska oman ajatukseni mukaan niiden pohjalta saan tietoa siitä, kuinka laajasti vastaajat ovat tietoisia perhetyöntekijän palvelusta ja minkälaisissa asioissa he voivat häneen olla yhteydessä.

Halusin selvittää, kuinka moni vastaajista on käyttänyt perhetyöntekijän palveluita ja heiltä halusin saada täsmällistä tietoa siitä, ovatko itse hakeutuneet palvelun piiriin, vai onko heidät ohjattu perhetyöntekijän luokse. Minua kiinnosti myös tieto siitä, kuinka helpoksi perhetyöntekijän tavoittamisen vastaajat ovat kokeneet. Halusin päästä selvittämään myös, kuinka nopeasti ensimmäinen kontakti perhetyöntekijään saatiin järjestettyä ja kokiko vastaaja saaneensa apua riittävän nopeasti. Perhetyöntekijöiden työn tavoitteena on päästä vastaamaan lasten, nuorten ja perheiden avuntarpeisiin oikea-aikaisesti ja ennen kuin heidän haasteensa ovat päässeet kasvamaan niin suuriksi, että joudutaan turvautumaan raskaampiin toimiin.

Selvitin kyselyssäni, missä perhetyöntekijän tapaamiset järjestettiin ja miten hyvin vastaaja koki saamansa avun vastaavan hänen, tai hänen perheensä tarpeita, toiveita ja odotuksia. Millaiseen pulmaan vastaaja tai hänen perheensä on saanut apua ja millaista apua, näin pääsin tarkastelemaan, mitä kaikkea perhetyöntekijä on konkreettisesti tehnyt vastaajan ja hänen perheensä kanssa. Vastaajien omat kokemukset heidän tarpeidensa ja toiveidensa huomioon ottamisesta on oman ajatukseni mukaan tärkeää perhetyön onnistumisen kannalta. Minua kiinnosti myös vastaajien odotukset, vastaako heidän saamansa apu heidän odotuksiaan, sillä sain kokonaiskuvaa siitä, minkälainen ajatus lapsilla, nuorilla ja perheillä on siitä, minkälaista apua koulun perhetyöntekijä työllään tarjoaa.

Koska koulun perhetyöllä pyritään vastaamaan lapsien, nuorten ja perheiden avuntarpeeseen oikea-aikaisesti ja sillä pyritään välttämään raskaampiin toimiin ryhtymisen

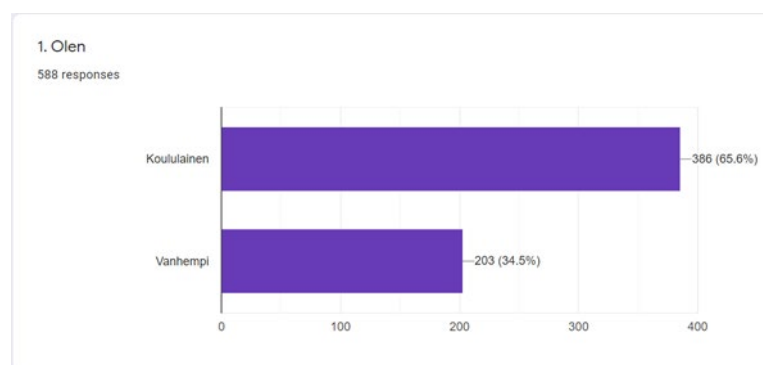
tarvetta, halusin selvittää, että kuinka moni vastaajista oli ohjattu muiden palveluiden piiriin ja minkä avun piiriin heidät oli ohjattu. Onko koulun perhetyöllä riittävästi näkyvyyttä, hakeutuvatko lapset, nuoret ja perheet riittävän ajoissa heidän palvelunsa piiriin. Minua kiinnosti myös se, että oliko vastaajilla samanaikaisia kontakteja muissa sosiaalipalveluissa.

Halusin saada kyselylläni vastauksen myös siihen, oliko vastaajien mielestä heidän saamansa apu koulun perhetyöntekijöiltä riittävän pitkäaikaista ja miten he kokevat perhetyöntekijöiden vaikuttaneen heidän ja heidän perheensä hyvinvointiin.

Kyselyn päätteeksi annoin vastaajille mahdollisuuden antaa nimettömästi palautetta ja mahdollisia kehitysehdotuksia.

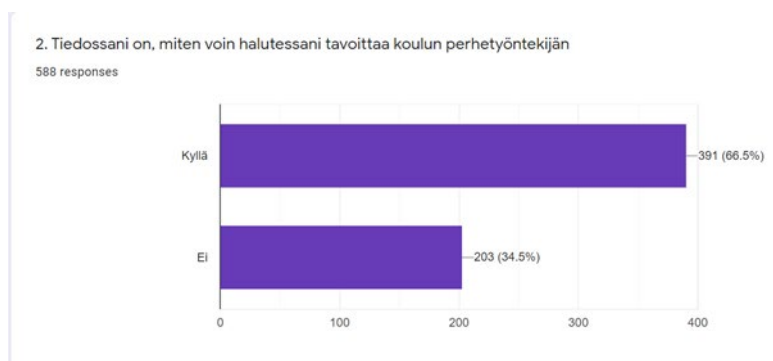
6 TUTKIMUSTULOKSET

Sain sähköiseen kyselyyni vastauksia 589 kappaletta, joista oppilaiden osuus oli 386 kappaletta ja huoltajien vastauksia 203 kappaletta.

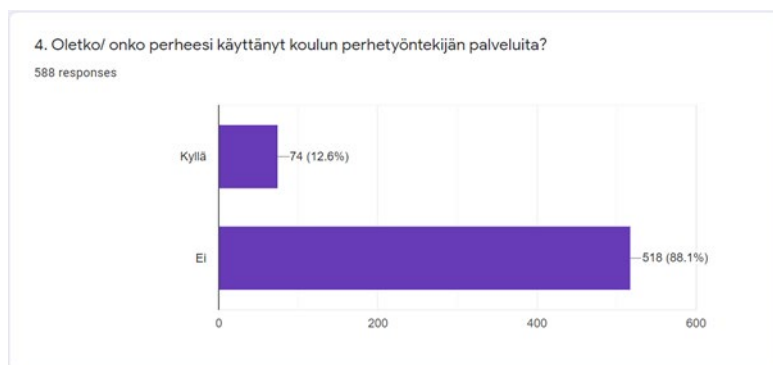

Tutkimukseni osoitti, että 66,5 % vastanneista tiesi, miten voi halutessaan tavoittaa koulun perhetyöntekijän. Vastaajista vanhemmat olivat tietoisempia siitä, miten koulun perhetyöntekijän saa tavoitettua. Kun tarkastellaan pelkästään vanhempien

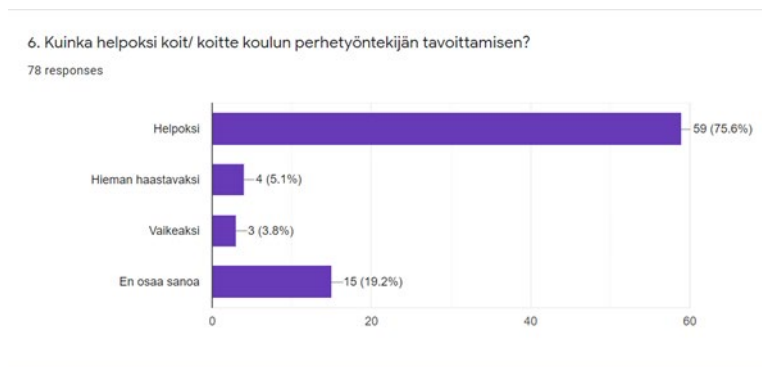
vastauksia, kysymykseen kyllä vastanneiden vanhempien osuus oli 74,4 %, kun taas kaikkien kyselyyn vastanneiden koululaisten osuus kyllä vastaukseen oli 60,9 %.

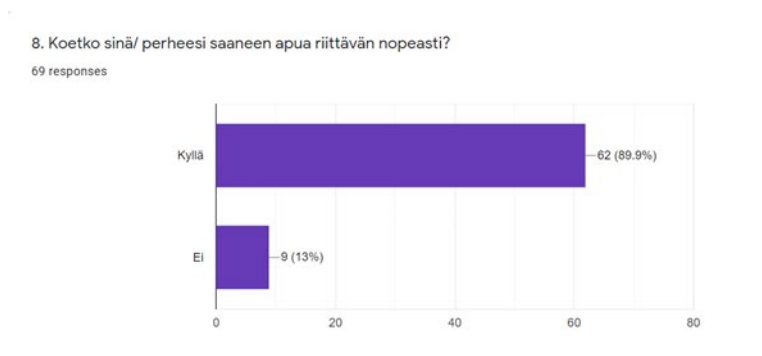
Vastaajista 12,6 % oli käyttänyt koulun perhetyöntekijän palveluita, mikä vastaa noin 74 henkilöä. Hieman yli puolet vastanneista kertoi, että hänet tai heidät oli ohjattu perhetyöntekijän palvelukseen. Kyselystä selvisi, että vanhemmat olivat koululaisia aktiivisemmin ottaneet itse yhteyttä koulun perhetyöntekijään. Pidän tätä tärkeänä, koska kun vanhemmalle tulee huoli lapsestaan, ajatukseni mukaan on tärkeää, että vanhemmalla on tieto, keneen voi ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä.

Koulun perhetyöntekijät kertoivat työnsä tavoitteiksi, että he olisivat helposti tavoitettavissa ns. matalalla kynnyksellä ja sen, että lapset, nuoret ja perheet saisivat apua oikea-aikaisesti. Edellä mainitut tavoitteet näyttävät tutkimukseni perusteella toteutuneen, koska 75,6 % vastanneista kertoi, että koki koulun perhetyöntekijän tavoittamisen helpoksi, vastanneista vanhempien osuus oli hieman suurempi: 57,6 %. Suurin osa vastanneista sai tarvitsemaansa apua nopeasti, joko heti samana päivänä, tai viimeistään parin päivän kuluessa. Kuitenkin vastanneet kertoivat saaneensa apua viimeistään noin viikon kuluessa.

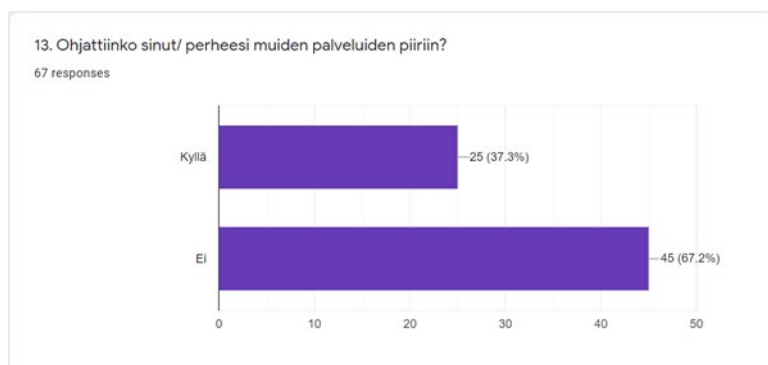
Vastanneista 89,9 % koki saaneensa apua riittävän nopeasti, joten avun saamisen oikea-aikaisuus ja nopea reagointi näyttää toteutuneen erinomaisesti tutkimukseni perusteella. Tarkastellessani erikseen sekä vanhempien, että koululaisten vastauksia, niissä ei juurikaan ole eroa. Vanhempien kokemus siitä, että ovat saaneet riittävän nopeasti apua oli 89,5 % ja koululaisten vastauksia tarkastellessa 80 % vastaajista koki saaneensa apua riittävän nopeasti.

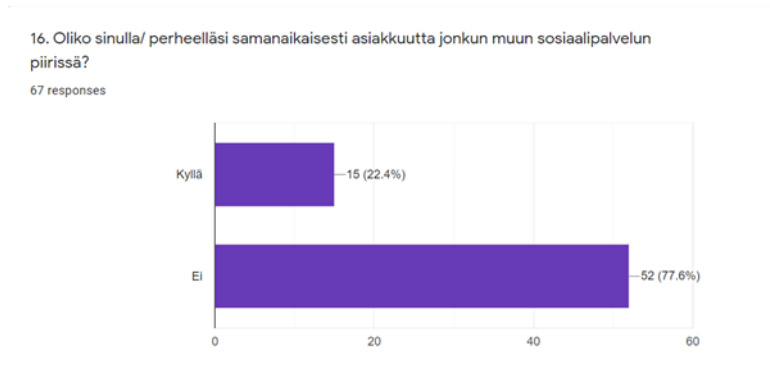
Kyselyyn vastanneet totesivat suurimmaksi osin avun vastanneen hyvin heidän tarpeitaan ja odotuksiaan. Kyselyn tulosten perusteella voin myös todeta, että suurimmalta osin (85,5 %) vastaajat kokivat avun saannin olleen riittävän pitkäaikaista.

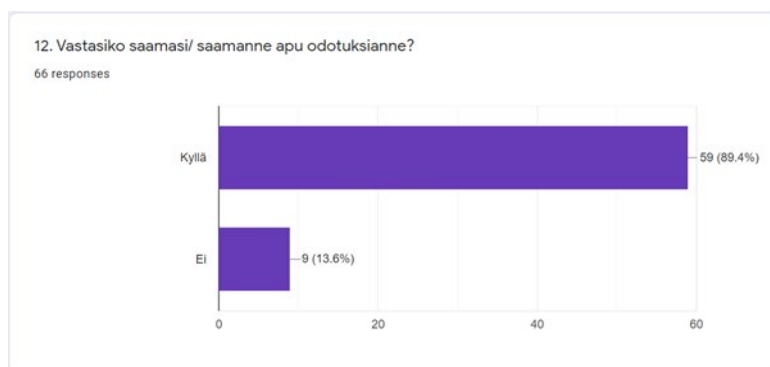
Vastanneista henkilöistä/ perheistä 37,3 % ohjattiin jonkin muun palvelun piiriin, näitä olivat mm. perheterapia (2), kuraattori (3), perheneuvola (9), nuorten vastaanotto (2), psykiatrinen sairaanhoitaja (1), nuorten psykiatrinen poliklinikka (1), psykiatrian poliklinikka (1), vanhemmuuden- ja jaksamisenkurssille/ -ryhmään (1) ja oppilashuollon moniammatilliseen tiimiin (1) ja lapsiperheiden sosiaalipalveluihin (1), jota kautta lapsi sai tukihenkilön. Kyselyn perusteella perhetyöntekijät kykenivät ohjaamaan asiakkaita oikea-aikaisesti heidän tarvitsemansa avun piiriin, vastaajat myös palautteissa kiittivät siitä, että olivat saaneet perhetyöntekijältä ammattitaitoista ohjausta ja neuvontaa.

Vastaajista suurimmalla osalla (77,6 %) ei ollut samanaikaisesti asiakkuuksia muissa sosiaalipalveluissa, joten tutkimuksen perusteella voin todeta, että koulun perhetyö on päässyt tavoitteen mukaisesti aloittamaan siinä vaiheessa, kun lapsen/ nuoren tai perheen haasteet eivät olleet vielä päässeet kasvamaan liian suuriksi ja heille pystyttiin koulun perhetyön kautta tarjoamaan tavoitteiden mukaista varhaista tukea.

Kyselyyn vastanneet totesivat, että koulun perhetyö on vaikuttanut hyvin ja erinomaisesti perheen hyvinvointiin ja heidän saamansa apu oli vastannut heidän odotuksiaan.

Eräs kyselyyn vastannut henkilö kertoi, kuinka perhetyöntekijän ja hänen lapsensa väliset keskustelut olivat vähentäneet hänen lapsensa ahdistusta ja koko perheen tilanne oli helpottanut myös se, kun perhetyöntekijä oli ohjannut heidät perheneuvolaan. Kyselyyn vastanneet kuvasit perhetyöntekijöitä ammattilaisiksi, jotka osaavat tarttua oikeaan asiaan ja ovat työllään kyenneet auttamaan haasteiden yli ja näin koko perheen hyvinvointi on päässyt kasvamaan. Eräs koululaisen vanhempi myös kertoi, kuinka lapsen isä ei kyennyt tukemaan murrosikäistä lasta, auttoi perhetyöntekijä haasteiden voittamisessa ja näin pääsi vaikuttamaan työllään positiivisesti koko perheen hyvinvointiin. Vastauksista korostui perhetyöntekijän antama tuki ja turva oppilaille, sekä tuki, neuvonta ja ohjaus vanhemmille. Heidän apuaan kuvattiin korvaamattomaksi ja erittäin tärkeäksi, mm. näin: ”*ilman perhetyöntekijän tukea en olisi selvinnyt.*”

Asiakkaan etua tarkastellessa sosiaalihuoltalain näkökulmasta ja tutkimustuloksia läpi käydessäni, oman näkemykseni mukaan koulun perhetyössä asiakkaan etu on

toteutunut ja otettu huomioon. Tutkimustulosten perusteella tuen tarpeisiin ollaan kyetty pääosin vastaamaan oikea-aikaisesti ja riittävän varhaisessa vaiheessa ja tukea ollaan saatu riittävän pitkään. Se, että tukea saadaan oikea-aikaisesti tarkoittaa sitä, että oikeanlaista tukea kyetään tarjoamaan ennen kuin haasteet ja ongelmat ovat päässeet kasvamaan niin suuriksi, että joudutaan turvautumaan raskaampiin keinoihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s.29.)

Tässä kyselyyn vastanneiden henkilöiden kommentteja:

”Oli helpotus, että lapsen elämässä on tasapainoinen aikuinen, johon tarvittaessa voi turvautua. En tiedä puhuiko lapsemme lopulta mitään tunteitaan tai ajatuksiaan, mutta siinä kriisin keskellä se riitti, että lähes joka viikko puhumiseen avautui mahdollisuus. Lapselle tuli tunne, että on huomioitu ja hän on turvassa. Äitinä koin huoventavana, että on olemassa ihminen, joka myös seuraa tilannetta, koska tilanne oli kaikille uusi. Yhtäkkiä emme olleetkaan enää perhe. Sain luottaa siihen, että perhetyöntekijä soittaa, jos jotain selkeästi poikkeavaa ilmenee. Itsellä kun oli voimavarat todella koetuksella enkä varmasti ole joka hetkessä osannut olla silloin läsnä. Toisin sanoen, yhdessä selvittiin.”

”Oli helpotus, että lapsen elämässä on tasapainoinen aikuinen, johon tarvittaessa voi turvautua. En tiedä puhuiko lapsemme lopulta mitään tunteitaan tai ajatuksiaan, mutta siinä kriisin keskellä se riitti, että lähes joka viikko puhumiseen avautui mahdollisuus. Lapselle tuli tunne, että on huomioitu ja hän on turvassa. Äitinä koin huoventavana, että on olemassa ihminen, joka myös seuraa tilannetta, koska tilanne oli kaikille uusi. Yhtäkkiä emme olleetkaan enää perhe. Sain luottaa siihen, että perhetyöntekijä soittaa, jos jotain selkeästi poikkeavaa ilmenee. Itsellä kun oli voimavarat todella koetuksella enkä varmasti ole joka hetkessä osannut olla silloin läsnä. Toisin sanoen, yhdessä selvittiin.”

”Perhetyöntekijän rooli oli merkittävä. Tuen piiriin ei koulun puolesta ohjattu, koska nuoren koulu sujui hyvin, ja ainoat ongelmat olivat poissaolot koulusta ja alakulo.”

”Hänestä oli iso apu, tuli tunne, että meitä kuunneltiin ja otettiin tosissaan. Lapsi koki keskustelut mukavina.”

”Perhetyöntekijän kanssa käydyt keskustelut ovat helpottaneet lapseni ahdistusta. Myös se, että perhetyöntekijä ohjasi meitä eteenpäin perheneuvolaan on ollut suuri apu, kun olemme yhdessä ammattilaisten johdolla päässeet prosessoimaan tilannetta.”

”Lapsen erityishaasteiden ymmärtäminen koululla, sai tarvitsemiaan tukitoimia paremmin, kun perhetyöntekijä oli linkkinä kodin ja koulun välillä. Auttanut myös aamuissa, kun lapsi myöhästyi joka päivä, tuli fyysisesti hakemaan kouluun.”

”Kun lapsi voi hyvin, niin vanhemmatkin voivat hyvin, koska suuri huolenaihe saatiin poistumaan.”

”Positiivisesti! Heillä asiantuntemusta ja taitoa takertua oikeaan asiaan.”

Kyselyn viimeisessä osiossa vastaajilla oli mahdollisuus antaa palautetta ja kehitysehdotuksia liittyen koulun perhetyöhön. Kehitysehdotuksiksi ehdotettiin sellaista, että josko perhetyöntekijät tapaisivat kaikki oppilaat edes kuulumisia kyselläkseen. Itse kyselyn tekijänä ja realiteetit koulun perhetyöntekijöiden resursseista tietäen, voin todeta, että vaikka ajatus on hieno ja tärkeäkin, mutta ei todennäköisesti toteutettavissa oleva idea.

Ennaltaehkäisyn merkitys heidän työssään nähtiin hyväksi ja tärkeäksi asiaksi. Vastauksista kävi ilmi sen merkitys, että perhetyöntekijä on koululla ja näin helposti tavoitettavissa. Perhetyöntekijän rooli koettiin erittäin merkitykselliseksi, sekä helposti lähestyttäväksi, turvallisiksi aikuisiksi.

Palautteiden mukaan vastanneet toivoisivat, että perhetyöntekijälle ohjattaisiin koululaiset jo pienistäkin hankaluuksista. Myös lisää ennaltaehkäisevää työtä haluttaisiin kodin ja koulun välille, sekä palautetta annettiin myös siitä, että jokaiselta koululta tulisi löytyä oma perhetyöntekijä.

Suoria lainauksia vastanneiden kommentteista:

”Mielestäni olisi hyvä muistuttaa vanhempia aina silloin tällöin, että tällainen palvelu on käytössä. Ja kertoa mahdollisimman laajasti, että millaisissa asioissa voi ottaa yhteyttä. Samalla olisi myös hyvä kerrata, että se on ennaltaehkäisevää perhetyötä eikä automaattisesti tarkoita Lastensuojelun asiakkuutta. Tuntuu, että ihmiset unohtavat nämä asiat nopeasti ja varsinkin silloin kun on ongelmia. On erittäin hienoa, että tällainen palvelu on koululta mahdollista saada. Lisää vieläkin enemmän ennaltaehkäisevää työtä tarvitaan ja nimenomaan kodin sekä koulun välille.”

”On hienoa, että koululla on tällainen resurssi. Toivoisin että kaikilla kouluilla olisi oma ennaltaehkäisevää työtä tekevä perhetyöntekijä. Kun työntekijä löytyy omalta koululta, on kynnys hakea apua todella matala.”

Perhetyöntekijät saivat paljon kiitosta tekemästään työstä ja heidän työnsä koettiin erittäin merkittäväksi ja osaavaksi. Tässä muutamia kyselyyn vastanneiden kommentteja:

”Perhetyö erittäin tärkeää, en osaa kiittää tarpeeksi tähänastisesta avusta. Epävarmalle vanhemmalle ihana tietää, että apua on saatavilla, jos sitä vielä tarvitaan.”

”Perhetyöntekijän tuki koulussa on kultaakin arvokkaampaa. Tällä hetkellä siinä on ihminen, joka tekee sydämellään töitä ja, jolle lasten on helppo puhua. Perheemme on ikuisesti kiitollinen Anniinalle, kiitos, että olet ❤️.”

”Kiitos, että ennaltaehkäisevää työtä tehdään ja sen vaikuttavuutta arvioidaan. Siihen pitäisi mielestäni panostaa huomattavasti enemmän resursseja :)”

”Akuutissa kriisissä vielä enemmän tukea, myös somaattinen puoli huomioiden. Koulun perhetyöntekijä on empaattinen ja erittäin tärkeä henkilö!!”

6.1 Tutkimustulosten analysointia

Tutkimukseni tulosten perusteella voin todeta Porin perusturvassa tehtävän koulussa toimivien perhetyöntekijöiden työn vastaavan hienosti Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteita.

Sain teettämäni kyselyyn kattavasti vastauksia, joiden perusteella voimme nähdä ja todentaa perhetyön kokemuksia niin oppilaiden, kuin heidän vanhempiensakin näkökulmista, sekä saimme hyvää faktatietoa siitä, kuinka ja miten perhetyöntekijät ovat työllään vaikuttaneet perheiden hyvinvointiin.

Perheet koostuvat yksilöistä, joiden jokaisen toiminta vaikuttaa toisiinsa, juuri siksi perhetyössä tuleekin huomioida perhettä kokonaisvaltaisesti. Kun ammattilainen työssään kykenee näkemään perheen kokonaisuutena, systemisessä ajattelussa kuin vuorovaikutusjärjestelmänä, kykenee perhetyöntekijä työssään yhdessä perheen kanssa etsimään uusia toimintatapoja, jotka perhe omaksuessaan tulisi paremmin toimeen toinen toistensa kanssa ja voittaisi haasteita, jotka ovat päässeet vaikuttamaan perheen hyvinvointiin negatiivisesti. (Rönkkö & Rytönen. 2010. 92.)

Kuten moni vanhempi kyselyssäkin totesi, että kun lapsi voi hyvin, voivat vanhemmatkin paremmin.

Vastaajat toivoivat, että koulun perhetyö olisi esillä enemmän ja sen olemassaolosta tiedotettaisiin ja muistutettaisiin enemmän. Toivottiin, että perhetyöntekijät esittäytyisivät myös vanhemmille. Lukemastani raportista selvisi, että perhetyöntekijät ovat kertoneet työstään Wilma-viestein ja esittäytymällä mm. koulun vanhempainilloissa. Mutta palautteiden perusteella tieto ei ole tavoittanut kaikkia. Kuitenkin oman ajatukseni mukaan vanhemman vastuu siitä, että huoltaja lukee saamansa Wilma-viestit on oleellinen, koska tiedottamisellakin on rajallisuutensa, varsinkin tällä hetkellä eläessämme poikkeuksellista aikaa korona-pandemian vuoksi ja Wilma on koulujen virallinen tiedotuskanava.

Palautteissa toivottiin tiedon jakoa siitä, että työ on ennaltaehkäisevää, eikä tarkoita sitä, että siitä seuraisi lastensuojelun asiakkuus koettiin tärkeäksi. Mitä

perhetyöntekijän työ pitää sisällään ja minkälaisissa asioissa perhetyöntekijään voi olla yhteydessä. Vanhemmat nostivat esiin ajatuksen siitä, etteivät vanhemmat pelkäisi ”leimautuvansa” lastensuojelun asiakkaiksi, jos ottaisivat yhteyttä perhetyöntekijöihin.

6.2 Tutkimustulosten yhteenveto

Halusin tutkimuksella saada tuotua esille lasten, nuorten ja vanhempien kokemuksia koulun perhetyöstä ja tietoa siitä, miten koulun perhetyöllä on pystytty vaikuttamaan perheiden hyvinvointiin. Halusin myös saada selvitettyä, miten koulun perhetyöllä on päästy vastaamaan Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteisiin.

Sähköiseen kyselyyni sain vastauksia 589 kappaletta, joista oppilaiden osuus oli 386 ja vanhempien 203 kappaletta.

Kyselyyn vastanneista 66,5 % tiesi, miten voi halutessaan tavoittaa koulun perhetyöntekijän, vastausten perusteella vanhemmat olivat tietoisempia koulun perhetyöntekijän palveluiden olemassaolosta.

Vastaajista 74 henkilöä oli käyttänyt koulun perhetyöntekijän palveluita, heistä hieman yli puolet oli ohjattu perhetyöntekijän palvelun piiriin. Suuri osa palveluita käyttäneistä koki perhetyöntekijän tavoittamisen helpoksi.

Valtaosa vastanneista koki saaneensa tarvitsemaansa apua nopeasti ja oikea-aikaisesti, viimeistään viikon aikana yhteydenotosta. Miltei 70 %:lle vastaajista riitti perhetyöntekijän tarjoama apu, joten voin todeta, että raskaampien palveluiden tarpeen voidaan katsoa vähentyneen, koska apua oli saatavilla nopeasti ja oikeaan aikaan. Suurin osa vastaajista myös kertoi, että heidän saamansa apu ja tuki oli riittävän pitkäkestoista.

Kyselyyn vastanneet, jotka oli ohjattu jonkun muun palvelun piiriin, kertoivat saaneensa koulun perhetyöntekijöiltä ammattitaitoista ohjausta ja neuvontaa.

Vastaajista miltei 80 %:lla ei ollut samanaikaisesti asiakkuutta minkään muun sosiaalipalvelun piirissä.

Tutkimukseni perusteella niin oppilaat, kuin heidän vanhempansakin totesivat koulun perhetyöntekijöiden vaikuttaneen työllään positiivisesti koko perheen hyvinvointiin ja jaksamiseen. Vanhempien ja koululaisten vastauksia tarkastellessani ja verratessa niitä keskenään, kävi ilmi, että heidän vastauksissaan ei ollut merkittäviä eroja. Näin voidaan todeta, että koulun perhetyöllä on päästy vastaamaan positiivisesti niin koululaisten kuin heidän vanhempiensaakin tarpeisiin ja näin koko perheen hyvinvointiin ja jaksamiseen.

Yhteenvedon voin todeta, että koulun perhetyöllä Porin perusturvassa on päästy vastaamaan niin LAPE:n kuin koulun perhetyön omiinkin tavoitteisiin erinomaisesti. Koulun perhetyöllä on päästy välttämään myös raskaampiin toimiin ryhtymisen tarvetta. LAPE:n tavoitteena oli mm. kehittää matalankynnyksen palveluita esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvontaa, jota perhetyöntekijät ovat kyenneet työssään perheille tarjoamaan. Koko perheen yksilöllisten tarpeiden mukainen tuki ja helposti lähestyttävyyys matalalla kynnyksellä ovat vastanneet LAPE:n tavoitteita. (THL:n www-sivut, 2021)

7 POHDINTA

Ottaessani vastaan haasteen, että alan tutkia koulun perhetyön vaikuttavuutta Porin perusturvassa, tuntui alussa melko haastavalta. Pohtiessani vaikuttavuutta syvällisemmin, ymmärsin sen ulottuvuuden olevan hyvin laaja, joten jo alkutekijöissä koin, että työni rajaus on erittäin merkityksellistä, jotta saan pidettyä sen suhteellisen tiiviinä.

Vaikuttavuutta pohtiessani mietin, mikä on minun mielestäni tärkeintä. Tutkiessani tarkemmin SATULA-hanketta ja Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tavoitteita, päädyin hyvin nopeasti siihen, että vaikuttavuutta mitattaessa olen ensisijaisesti kiinnostunut lasten, nuorten ja heidän vanhempiensa ja huoltajiensa kokemuksista.

Heiltä saatu palaute ja kokemukset perhetyöntekijöiden tekemästä työstä antavat parhaiten kuvaa työn vaikuttavuudesta. Opinnäytetyöni nimeksi näin muodostui Kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa.

Koulun perhetyöntekijöiden pilottihankkeen raportteihin tutustuessani sain ajatuksen siitä, mitä haluan päästä selvittämään tutkimusta tehdessäni. Keskustellessani perhetyöntekijöiden kanssa, ymmärryksenä heidän tekemästään työstä laajeni ja sain konkreettista tietoa heidän toimenkuvastaan; miten he toteuttavat työtään ja millaisissa ympäristöissä he toimivat. Jokainen perhetyöntekijä tekee työtä omalla tavallaan, kuitenkin yhtenäisten raamien sisällä, toimien työllään ja tuottamallaan palvelulla kuin siltena koulun ja kodin välillä.

Sain kirjastosta kattavasti materiaalia liittyen perhetyöhön ja työssä käytettäviin menetelmiin. En kokenut kuitenkaan tarpeelliseksi lähteä tarkastelemaan työssäni tarkemmin koulun perhetyöntekijöiden käyttämiä työmenetelmiä, vaan halusin pitää painopisteen nimenomaan asiakkaiden kokemuksissa. Teoriaa kirjoittaessani kirjasin itselleni ylös hahmotelmaa kysymyksistä, mitä haluaisin kyselyyni laittaa.

Ajatukseni oli alun perin saada vastaukset kyselyyn myös nuoremmilta oppilailta, heiltä, joilla ei vielä ole käytössään Wilma- tunnuksia. Tarkoitukseni oli teettää heille kyselyt paperisina ja mennä itse paikalle, sekä ohjeistaa, että jakaa kysely lapsille. Valtitsevan korona- pandemian vuoksi päädyin siihen, että rajaan pienemmät oppilaat pois, koska kun itse en voi mennä paikalle ja tietäen opettajien resurssit, en halunnut kuormittaa heitä kyselyn teettämisellä. En kuitenkaan lannistunut suunnitelmien muuttumisen vuoksi, vaan päätin jatkaa tarmokkaasti tutkimuksen suunnittelua.

Teoriaa kirjoittaessani sain todeta, että perhetyöntekijät pääsevät työllään vaikuttamaan oppilaiden oppimisen edellytysten vahvistamiseen. Tarttumalla työllään oppilaiden koulunkäynnin vaikeuksiin ja vaikuttamalla työllään koulupoissaoloihin, välillä konkreettisesti hakemalla lapsia kouluun tarpeen vaatiessa. Se, että koulunkäynnin haasteisiin kyetään puuttumaan jo varhaisessa vaiheessa on mielestäni tärkeää.

Ajatukseni mukaan sillä, että perhetyöntekijä koetaan helposti lähestyttäväksi henkilöksi, on työn sujuvuuden ja onnistumisen kannalta erittäin suuri merkitys. Juuri tässä

vahvistuu ajatukseni siitä, että kun kykenee työssään kohtaamaan ihmiset tasavertaisesti ja kunnioitettavasti, heitä aidosti kuunnellen ja heidän tarpeensa yksilöllisesti huomioiden, päästään luomaan hyvä luottamussuhde heidän kanssaan, mikä on mielestäni edellytys työn onnistumisen kannalta.

Sain tutkimusta tehdessäni todeta, että suurin osa kyselyyn vastanneista koki saaneensa apua riittävän nopeasti, mikä on ajatukseni mukaan tärkeä asia. Kun lapset/nuoret ja perheet itse ottavat yhteyttä ja kokevat tarvitsevansa apua, on tärkeää, että yhteiskuntamme resurssit pääsevät vastaamaan avun tarpeeseen jo varhaisessa vaiheessa. Tämä myös ajatukseni mukaan herättää luottamusta kansalaisissa. Avun tarpeen ei tarvitse olla suurta, kun voisi jo pyytää ja saada apua. Mielestäni tämän kaltaisia palveluita tulisi olla saatavilla entistä enemmän, näin päästäisiin vaikuttamaan pitkällä tähtäimellä positiivisesti myös kuntien talouteen. Ennalta ehkäisevät ja matalankynnyksen palvelut tulevat moninkertaisesti edullisemmiksi kunnille, kuin korjaavat ja raskaammat toimenpiteet, joihin joudutaan ryhtymään silloin, kun ongelmat ovat päässeet jo kasvamaan merkittäviksi.

Lukiessani kyselyyn vastanneiden kommentteja koulun perhetyöstä, pääsin hetkeksi heidän kokemusmaailmaansa ja sain kuin tuntea sen, kuinka suuri merkitys perhetyöntekijöiden antamalla avulla ja tuella on ollut heille. Perhetyöntekijät työssään ovat olleet monelle korvaamaton apu, heidän roolinsa monen perheen hyvinvoinnin kohentamisen suhteen on suuri.

Oman ajatukseni mukaan se, että työntekijä tavoitetaan helposti, on tärkeää niin työn onnistumisen kannalta, kuin myös siitäkin näkökulmasta, että matalankynnyksen palvelun toteuttaminen onnistuu. Se, että niin koululaiset, kuin heidän huoltajansakin kokevat, että voivat matalalla kynnyksellä ottaa perhetyöntekijään yhteyttä mistä tahansa mieltä askarruttavasta asiasta ja tulevat kuulluksi, herättää mielestäni luottamusta. Koulun perhetyöntekijän hyvät vuorovaikutustaidot ovat ajatukseni mukaan avainasemassa, sekä yksi heidän tärkeimmistä työkaluistaan.

Opinnäytetyötä tehdessäni ja perhetyöntekijöiden tekemään työhön tutustuessani totesin myös, että he pääsevät työllään koulussa vaikuttamaan myös ammattilaisten työsäjäksämiseen. Esimerkiksi muuten kuraattorille menevistä asiakkaista ne, jotka

selkeästi ovat perhetyöntekijän asiakkaita, ohjautuvat perhetyöntekijälle. Myös työparina työskentely esimerkiksi erityisopettajan kanssa vähentää erityisopettajan työtaakkaa. Mielestäni perhetyöntekijä koululla rikastuttaa entisestään koulun moniammatillista tiimiä ja heidän välinen yhteistyönsä edistää niin koululaisten kuin koulun henkilökunnankin hyvinvointia positiivisesti.

Juuri vaikuttavuutta pohtiessani mietinkin, kuinka laajalle alueelle koulun perhetyön vaikuttavuus ulottuu, se ei rajoitu pelkästään heidän asiakaskuntaansa, koulun perhetyötä voisi mitata myös tästä näkökulmasta, mikä vaikutus sillä on koulun henkilökunnan rakenteissa ja osana moniammatillista tiimiä.

Koen tärkeäksi myös sen, että perhetyöntekijät työssään pääsevät vaikuttamaan positiivisesti eriarvoistumiskehityksen pysäyttämiseen mm. auttamalla hankkimaan lapsille ja nuorille harrastuksia, mikä on mielestäni todella merkittävää. Lasten ja nuorten harrastukset ovat usein hyvinkin hintavia, joten apu harrastuksen löytämiseen ja siinä tukemiseen on mielestäni tärkeää.

Koulun perhetyöllä on päästy antamaan lapsille/ nuorille ja perheille tukea jo varhaisessa vaiheessa. Varhaisen tuen ja matalan kynnyksen palveluihin panostaminen tuo kunnille loppujen lopuksi säästöjä, koska oikea-aikaisesti ongelmiin avun saaminen vähentää raskaampien palveluiden tarvetta pitkällä aikavälillä. Ihan käytännön tasollakin ajateltuna ajatus siitä, että lapset, nuoret ja perheet saavat apua silloin kun ongelmat ovat suhteellisen pieniä tukee hyvää ajatusta siitä, että luottamus ja arvostus sosiaalipalveluita kohtaan pääsisi nousemaan entisestään.

Opinnäytetyötä tehdessäni tulin tietoiseksi siitä, kuinka monipuolista koulun perhetyöntekijöiden työ on. Heidän tulee osata ohjata, neuvoa ja tukea ammattitaitoisesti, sekä hallita erilaisia työssään tarvittavia menetelmiä, lisäksi koen työn sujuvuuden kannalta hyvän ”pelisilmän” olevan tärkeä ominaisuus. Ajatukseni on, että kun koko perhettä pyritään motivoimaan muutokseen, pitää perhetyöntekijän osata lähestyä pulmaa eri näkökulmista, jotta saisi motivoitua kaikki perheen jäsenet muutokseen.

Perhetyötä tekevä sosionomi pääsee työllään vaikuttamaan perheen tilanteeseen konkreettisesti tekemällä työtä omalla persoonallaan. Opinnäytetyötä tehdessäni, mitä

syvällisemmin perhetyötä pohdin, sitä varmemmaksi tulin siitä, että ajatukseni mukaan kaikkein tärkeintä on työntekijän ja asiakkaan aito kohtaaminen, hyvä vuorovaikutus ja ymmärryksen luominen. Vaikka työntekijä hallitsisi useita erilaisia työmenetelmiä ja käytäntöjä, hän ei ilman edellä mainitsemiani asioita tule tavoittamaan luottamuksellista ymmärtävää suhdetta asiakkaaseen. Hyvä luottamussuhde asiakkaan ja työntekijän välillä luo turvallisen ympäristön tulla hyväksytyksi omana itsenään ja rohkaisee asiakasta hyvään vuorovaikutukseen. Näin yhteisymmärryksessä päästään luomaan perhetyölle tavoitteita, jotka perhe saavuttaessaan pääsee vaikuttamaan perheen hyvinvointiin ja tulevaisuuteen positiivisesti juuri heidän tarpeitaan vastaavasti.

Sain kyselyyni vastanneilta palautetta siitä, että sitä pidettiin selkeänä ja helposti ymmärrettävänä, sekä siitä, ettei kysely ollut liian pitkä. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että koulun perhetyötä tutkitaan ja sen vaikuttavuutta arvioidaan:

”Kiitos, että ennaltaehkäisevää työtä tehdään ja sen vaikuttavuutta arvioidaan. Siihen pitäisi mielestäni panostaa huomattavasti enemmän resursseja :)”

”Tämä kysely oli hyvä ja oli myös nopea täyttää.”

”Kiitos, hienoa että näitä selvitetään.”

Koen päässeeni saavuttamaan tavoitteeni tutkimukseen liittyen. Sain pidettyä kyselyn tiiviinä ja ytimekkäänä, sekä vastauksia tuli riittävästi siihen nähden, että tuloksia voidaan pitää luotettavina ja hyvin suuntaa antavina.

Opinnäytetyöni tuloksia voidaan käyttää hyödyksi tulevaisuudessa esimerkiksi kehittäessä koulun perhetyötä. Pohtiessani jatkotutkimuksia, voitaisiin pyrkiä syvällisemmin tutkimaan esimerkiksi pelkästään koulun oppilaiden kokemuksia ja kartoittaa tarkemmin mitä menetelmiä heidän kanssaan on käytetty ja kuinka pitkään asiakassuhteet ovat kestäneet. Minua kiinnostaisi myös vaikuttavuuden mittaaminen liittyen koulun henkilökuntaan.

Koen oppineeni paljon opinnäytetyötä tehdessäni ja saaneeni omaan näkemykseeni koulun perhetyöstä uusia näkökulmia, sekä laajempaa tietämystä. Tutkimukseni

tuloksia läpi käydessäni tunsin kuin ylpeyttä koulun perhetyöntekijöitä kohtaan, he saivat tekemästään työstä erittäin hyvää palautetta.

Tutkimukseni perusteella ja ilokseni voin todeta, että sekä koululaiset kuin heidän vanhempansa arvostavat saamaansa apua ja myös ne, jotka eivät ole tarvinneet perhetyöntekijöiden palveluita kokevat matalan kynnyksen ja ennaltaehkäisevän koululla tapahtuvan perhetyön erittäin tärkeäksi. Tähän loppuun laitan vielä erään oppilaan kommentin, johon mielestäni kiteytyy hyvin oikea-aikaisen perhetyön tarkoitus:

”Haluan kiittää koulusta saamaani tukea ja apua, ilman sitä tilanne olisi mennyt pahemmaksi.”

LÄHTEET

Ahlfors, A., Rosvall-Vainio, S. & Ramsten, J. (2021). Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen perhetyö. Power-point.

Ahlfors, A., Rosvall-Vainio, S. & Ramsten, J. (2020). Vapamuotoisen keskustelun yhteenveto, koulun perhetyöntekijät

Antila, M., Kyhä, H., Ahonen, P., Isoviita, M., Mäkelä, H. & Wiro, V. (2018). Ota koppi Kohti maakunnallisia lapsi- ja perhepalveluita. Satakunnassa tulevaisuus lapsissa (SATULA) –hankeen verkkojulkaisuopas.

https://www.satakunta2019.fi/?page_id=995

Rahkonen, M. (2011). Ajatuksia ja kokemuksia sosionomin (AMK) työstä ja osaamisesta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Theseus.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/25983/rahkonen_maria.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Reijonen, M. (2005). Voimaa perhetyöhön Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Ota-van kirjapaino Oy.

Reivinen, J. & Vähäkylä, L. (2013). Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Gaudeamus Oy.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. (2010). Monisäikeinen perhetyö. WSOYpro.

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2017). Sosiaalihuoltolain soveltamisopas.

<https://valtioneuvosto.fi/julkaisut>

Talentia. Arki, arvot ja etiikka, Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. (2017). PunaMusta Oy.

https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/docs/Talentia_Etiikka-opas_2017.pdf

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. (2021). Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Haettu 1.3.2021 osoitteesta

<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->

Tilastokeskus. (2020). Haettu 10.12.2020 osoitteesta

<https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (2010). Kohtaamisia lapsiperheissä Menetelmiä perhetyöhön. Kirjapaja.

Vilen, M., Leppämäki, P. & Ekström, L. (2002). Vuorovaikutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. WSOY.

Welbourne, P. (2012). Social work with children and families developing advanced practice. New York: Roudledge. Haettu 16.12.2020 osoitteesta

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/samk/reader.action?docID=981922&query=social+work+with+children+and+families>

Lehtonen Tanja
1901792
ASO19SP
SAMK

Saatekirje koteihin1 (1)

Kysely koulun perhetyöstä

Hei!

Olen Tanja Lehtonen ja opiskelen sosionomiksi Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Teen oppinnäytetyötä, joka kantaa nimeä Kokemuksia koulun perhetyöstä Porin perusturvassa.

Tutkin koulun perhetyön kokemuksia ja tutkimuksestani ilmenee, miten koulun perhetyö edesauttaa lasten, nuorten, sekä perheiden hyvinvointia ja miten se vaikuttaa lapsien nuorten ja perheiden hyvinvointiin ja arkeen, kun ongelmiin pystytään puuttamaan oikea-aikaisesti ja siinä vaiheessa, kun ongelmat eivät ole päässeet kasaantumaan. Tutkin myös, vaikuttaako koulun perhetyö kuraattorien työtaakkaan. Ennaltaehkäisevän työn merkitys on suuri ja korostuu yhä enemmän määrin.

Kysely lähetetään wilman kautta kaikille oppilaille, joilla on käytössään Wilma, sekä kiille oppilaiden huoltajille.

Kysynkin nyt teidän, oppilaiden huoltajien lupaa, saako lapsenne osallistua kyselyyn. Kyselyyn vastataan nimettömästi ja kyselyyn vastanneiden henkilötiedot pysyvät salassa myös minulta, saan tietooni ainoastaan vastaukset.

Ilmoitathan pikaisesti, jos lapsenne ei saa osallistua kyselyyn.

Kysely teetetään tammikuussa.

Mukavaa alkanutta vuotta jokaiseen kotiin!

Ystävällisin terkuin

Tanja Lehtonen/

tanja.lehtonen@student.samk.fi

LIITE 2

Lehtonen Tanja

Kyselyn pohja

1901792

ASO19SP

SAMK

Kysely koulun perhetyöstä

Kysely on osa opinnäytetyötä, jossa tehdään tutkimusta koulun perhetyöstä Porin Perusturvassa. Vastaukset tallentuvat nimettömästi, joten kyselyyn vastanneiden henkilöllisyys säilyy salaisena. Kyselyyn kuluu aikaa muutama minuutti.

1. Olen koululainen/ vanhempi
2. Tiedossani on, miten voin halutessani tavoittaa koulun perhetyöntekijän Kyllä/ ei
3. Millaisissa asioissa/ pulmissa koen, että voisin ottaa yhteyttä koulun perhetyöntekijään?
4. Oletko/ onko perheesi käyttänyt koulun perhetyöntekijän palveluita? Kyllä/ ei
5. Jos vastasit ei, voit siirtyä kohtaan 18. Jos vastasit kyllä: Otitko/ otitteko itse yhteyttä koulun perhetyöntekijään?
6. Kuinka helpoksi koit/ koitte koulun perhetyöntekijän tavoittamisen?
7. Kuinka nopeasti ensimmäinen tapaaminen saatiin järjestettyä?
8. Koetko sinä/ perheesi saaneen apua riittävän nopeasti?
9. Järjestettiinkö tapaamiset kotona/ koululla/ sain apua puhelimitse
10. Miten hyvin sinä/ perheesi koitte saamanne palvelun vastaavan sinun/ perheesi tarpeita ja toiveita? Hyvin/ huonosti/ en osaa sanoa
11. Millaiseen pulmaan/ haasteeseen sinä / perheesi olette saaneet koulun perhetyöntekijältä apua? Millaista apua?
12. Vastasiko saamasi/ saamanne apu odotuksianne? Kyllä/ ei
13. Ohjattiinko sinut/ perheesi muiden palveluiden piiriin? Kyllä/ ei
14. Jos vastasit edelliseen kyllä, minkä palvelun piiriin sinut/ teidät ohjattiin?
15. Oliko koulun perhetyöntekijältä saamasi/ saamanne tuki/ ohjaus riittävän pitkäaikaisista? Kyllä/ ei
16. Oliko sinulla/ perheelläsi samanaikaisesti asiakkuutta jonkun muun sosiaalipalvelun piirissä? Kyllä/ ei

17. Miten koet/ koette koulun perhetyöntekijän vaikuttaneen teidän perheenne hyvinvointiin?

18. Kiitos osallistumisestanne kyselyyn! Kehitysehdotuksia, tai palautetta, sana vapaa: